

een bijzonder
verhaal

WIJA FRISO

De ooievaars van Niehove

TOT DE ROERENDE GOEDEREN VAN DE KERK VAN NIEHOVE BEHOORT EEN FRAGMENT BESCHILDERD GLAS MET EEN VOORSTELLING VAN HET KERKGEBOUW. OP DE VOORSTELLING STEEKT UIT HET MIDDEN VAN HET DAK VAN DE KERK EEN PAAL WAAROP EEN GROOT OOIEVAARSNEST IS BEVESTIGD. OORSPRONKELIJK MOET ONDERAAN HET GLAS OOK NOG HET JAARTAL 1668 HEBBEN GESTAAN. THANS WORDT HET RUITJE, DAT ONGEVEER 15 X 25 CM MEET EN BIJ DE RESTAURATIE IN LOOD WERD GEVAT, IN DE VITRINE IN DE VOORMALIGE CONSISTORIE ONDER HET ORGEL TENTOONGESTELD.

Uit een uitgebreid archiefonderzoek, verricht ten behoeve van de restauratie van de kerk die eind 1994 werd voltooid, blijkt dat in het derde kwart van de zeventiende eeuw een grote restauratie aan het kerkgebouw plaatsvond. Waarschijnlijk zijn toen de gebrandschilderde ramen in het gebouw aangebracht, waarvan bovengenoemd fragment een klein overblijfsel is.

Een ooievaarsnest zoals dat op de afbeelding op het glasfragment is weergegeven, heeft ook in werkelijkheid vele eeuwen lang het dak van de kerk van Niehove gesierd. Over de ooievaars, die elk voorjaar weer in Niehove verschijnen, schreef ds. L.M. de Boer (predikant in Niehove van 1875 tot 1884) in zijn publicatie 'Stemmen der Natuur en des Harten':

"Sedert menschenheugenis is dit nest telken jare door ooievaren bewoond geweest, zoodat de familie als het ware met ons dorp vereenzelvigd is geworden en een belangrijk deel uitmaakt van zijne geschiedenis. Wee den mensch, die onze ooievaren beleedigde..."

03.340

SOGK

002523

Voor de ooievaars heeft ds. De Boer een welkomstlied gecomponeerd van maar liefst acht (!) coupletten. In de toelichting bij het gedicht meldt hij: "...omstreeks 19 April komt eerst het mannetje over, blijft dan een paar dagen toeven in en om het dorp, en verdwijnt dan weer. Drie dagen daarna komt hij met zijn wijfje terug, en nu beginnen ze met ijver het nest, dat door de zorg van H.H. Kerkvoogden nagezien en gereinigd is, in staat van bewoonbaarheid te brengen. Menig harden strijd moet er dan nog soms gestreden worden tegen vreemde indringers, waarschijnlijk eigen kinderen van een vorig jaar, die het prachtige nest voor zich willen bemachtigen; welke strijd echter altijd met de overwinning van de eerste bezitters eindigt. Een enkele maal ook dat ze bijna het onderspit moesten delven, werden ze door de dorpsbewoners bijgestaan; van welke dan een paar op het dak klommen en de vreemde indringers verdreven, terwijl de ouden in vol vertrouwen op den rand van het nest naast hunne helpers bleven staan. Op den morgen van den 28sten Augustus trekken ze met hun jongen naar het Zuiden.." Het Welkomstlied aan de ooievaars van Niehove citeren we hier niet in zijn geheel. Twee coupletten (het tweede en derde) willen we u niet onthouden, temeer omdat daar aan Niehove wordt gerefereerd:

Maar driewerf welkom bovenal,
 Gij eiber trouwe vrind!
 Die over land en zeeën heen
 Ons kerkje wedervindt:
 Die klep'rend zweeft om 't oude nest,
 Of op de dakvorst praaft;
 En dan met snelgewiekte vlucht
 Uw wijfje tot ons haalt.

Ons hart gaat open als ons oog
 U beiden weer aanschouwt,
 Wanneer gij om ons dorpje zwiert
 Of aan uw woning bouwt,
 Wanneer gij onze daken meet
 Met statelijken tred;
 Of op de smalle molenwiek
 Uw vaste schreden zet.

In het gedicht worden de langbenige vogels als zeer welkome bezoekers begroet, die elk voorjaar als vertrouwde vrienden de bewoners van Niehove weer komen opzoeken. De zomergasten worden in het gedicht door de dominee beschreven als geluksbrengers. Inderdaad wordt de ooievaar vaak gezien als een vogel die geluk brengt: hij eet slangen en daardoor zou hij als symbool van Christus en zijn discipelen kunnen worden beschouwd, die duivelse schepsels vernietigt. In noordelijke landen wordt in zijn regelmatige terugkomst ook wel een parallel met de Opstanding gezien.

In volksverhalen speelt de ooievaar eveneens vaak een rol: zo zou je bijvoorbeeld geen enkele voorspoed in je leven meer hebben te verwachten, noch in je bedrijf noch in je gezin, wanneer je een ooievaar zou doden. Wie in het voorjaar voor het eerst weer een ooievaar ziet vliegen, zal het hele jaar vlijtig, opgewekt en levendig zijn. Wie echter een zittende ooievaar ziet, heeft minder geluk want diegene zal het hele jaar traag en lusteloos zijn.

Dat de komst van de grote vogels in Niehove zeer op prijs werd gesteld, blijkt ook uit de bemocienis van kerkvoogden en notabelen met hun onderkomen op het dak van de kerk. In de vergadering van 18 december 1888 spreken de kerkvoogden hun ongerustheid uit over het feit dat de ooievaars al een aantal jaren niet meer op het nest boven op het dak van de kerk waren verschenen. Daarom wordt met op twee na algemene stemmen, besloten om aan de kerkvoogdij opdracht te geven "het reeds in de 15de eeuw op de kerk aanwezige ooievaarsnest te laten herstellen, waarin tot 1882 telkenjare ooievaars nestelden en tot groot genoegen van de Niehovers telkenjare jonge ooievaars werden grootgebracht, maar waarin sinds eenige jaren helaas geene ooievaars meer huisden, in de hoop dat er nu nog eens weer exemplaren van gemeld soort steltlopers mogen worden gelokt, om op de Niehove kerk hunne volgens de eischen des tijds ingerichte woning te krijgen".

Ook wordt er steeds zorgvuldig omgesprongen met het fragment geschilderd zeventiende-eeuws glas waarvan aan het begin van dit artikel sprake is. Het fragment bevond zich in 1892 in een venster aan het oosteinde van de kerk. De kerkvoogden besluiten in hun vergadering op 11 augustus van dat jaar dat "ter voorkoming dat de projectielen der veelbelovende schooljeugd, welke reeds eenige beschadiging hebben toegebracht aan het brandglas, welk glas een kunstige zogenaamde brandschildering vertoont onze kerk, nauwkeurig weergegeven met het ooievaarsnest inclus, het geheel zullen vernielen – dit glas achter een fraaie lijst in de kerk te hangen". Van 1892 tot het begin van de restauratie in de jaren negentig van de twintigste eeuw heeft het glasfragment met de voorstelling van kerk met ooievaarsnest, opgeplakt op papier en ingelijst in een degelijke houten lijst, in de kerk gehangen.

Het nest zelf werd nog enkele malen hersteld, bijvoorbeeld in juli 1895, toen het van de kerk was gewaaid. Ook in december 1912 moest het nest nog eens hersteld worden. De ooievaars waren toen al dertig jaar niet meer verschenen. In mei 1920 hadden kerkvoogden blijkbaar de hoop opgegeven dat de prachtige vogels ooit Niehove nog zouden aandoen. De enkele paal die nog over was van het nest werd toen van het dak gehaald. Het nest is nadien niet meer herplaatst.